TEISINGUMO TEISMO (pirmoji kolegija) SPRENDIMAS

2024 m. spalio 4 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Teismų bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose – Nusikalstamu būdu įgytų lėšų, nusikaltimo priemonių ir turto konfiskavimas – Pamatinis sprendimas 2005/212/TVR – Direktyva 2014/42/ES – Taikymo sritis – Nacionalinis baudžiamasis procesas, kuris gali baigtis neteisėtai įgyto turto konfiskavimu – Nusikalstamos veikos nenustatymas – Konfiskavimas be apkaltinamojo nuosprendžio – Kitos priežastys nei liga ar slapstymasis“

Sujungtose bylose C-767/22, C-49/23 ir C-161/23

dėl *Latvijas Republikas Satversmes tiesa* (Konstitucinis Teismas, Latvija) 2022 m. gruodžio 8 d., 2023 m. sausio 31 d. ir 2023 m. kovo 14 d. nutartimis, kurias Teisingumo Teismas gavo atitinkamai 2022 m. gruodžio 12 d., 2023 m. vasario 1 d. ir 2023 m. kovo 16 d., pagal SESV 267 straipsnį pateiktų prašymų priimti prejudicinį sprendimą bylose

1Dream OÜ,

DS,

DL,

VS,

JG (C-767/22),

AZ,

1Dream OÜ,

Produktech Engineering AG,

BBP,

Polaris Consulting Ltd (C-49/23),

VL,

ZS,

* Proceso kalba: latvių.

Lireva Investments Limited,

VI,

FORTRESS FINANCE Inc. (C-161/23),

dalyvaujant

Latvijas Republikas Saeima,

TEISINGUMO TEISMAS (pirmoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas A. Arabadjiev, Teisingumo Teismo pirmininko pavaduotojas L. Bay Larsen (pranešėjas), teisėjai T. von Danwitz, A. Kumin ir I. Ziemele,

generalinis advokatas P. Pikamäe,

posėdžio sekretoriai I. Illéssy ir S. Spyropoulos, administratoriai,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2024 m. balandžio 15 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

– *1Dream OÜ*, atstovaujamos *advokāts* S. Bērtaitis,

– VS, DL, DS, atstovaujamų *advokāts* A. Jaunzars,

– JG, atstovaujamo *advokāti* I. Nikuļceva ir A. Voroņko,

– AZ, atstovaujamo *advokāts* R. Valdemārs,

– *Produktech Engineering AG*, atstovaujamos *advokāti* T. Krūmiņš ir L. Liepa,

– BBP, atstovaujamos *advokāts* A. Rasa,

– *Polaris Consulting Ltd*, atstovaujamos *advokāts* A. Liepiņš,

– VL, atstovaujamo *advokāta palīdze* L. Lielbriede ir *advokāti* S. Oborenko ir E. Rusanovs,

– ZS, atstovaujamo *jurists* A. Ņikiforovs,

– *Lireva Investments LTD*, atstovaujamo *advokāts* A. Rasa,

– VI, atstovaujamo *advokāte* D. Siliņa,

– *FORTRESS FINANCE Inc.*, atstovaujamos *advokāta palīdze* L. Baltiņa,

– Latvijos vyriausybės, atstovaujamos J. Davidoviča, K. Pommere ir S. Zābele,

– Čekijos vyriausybės, atstovaujamos M. Smolek, T. Suchá ir J. Vláčil,

– Europos Komisijos, atstovaujamos I. Naglis, I. Rubene, M. Wasmeier ir I. Zaloguin,

susipažinęs su 2024 m. liepos 11 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymai priimti prejudicinį sprendimą pateikti dėl Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 47 straipsnio, 2005 m. vasario 24 d. Tarybos pamatinio sprendimo 2005/212/TVR dėl nusikalstamu būdu įgytų lėšų, nusikaltimo priemonių ir turto konfiskavimo (OL L 68, 2005, p. 49), 2014 m. balandžio 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/42/ES dėl nusikaltimų priemonių ir pajamų iš nusikaltimų įšaldymo ir konfiskavimo Europos Sąjungoje (OL L 127, 2014, p. 39) ir Sąjungos teisės viršenybės principo išaiškinimo.

2 Šie prašymai pateikti nagrinėjant *1Dream OÜ*, DS, DL, VS, JG (byla C-767/22), AZ, *1Dream*, *Produktech Engineering AG*, *BBP*, *Polaris Consulting Ltd* (byla C-49/23), VL, ZS, *Lireva Investments LTD*, VI ir *FORTRESS FINANCE Inc.* (byla C-161/23) paduotus konstitucinius skundus dėl turto konfiskavimo procesą reglamentuojančių nacionalinių nuostatų konstitucingumo.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

Pamatinis sprendimas 2005/212

3 Pamatinio sprendimo 2005/212 2 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Kiekviena valstybė narė imasi būtinų priemonių, kad galėtų konfiskuoti visas arba dalį nusikaltimo priemonių ir lėšų, įgytų iš nusikaltimų, už kuriuos baudžiama laisvės atėmimu daugiau kaip vieneriems metams, arba turtą, kurio vertė atitinka tokias lėšas.“

Direktyva 2014/42

4 Direktyvos 2014/42 5, 15, 16, 21 ir 22 konstatuojamosiose dalyse nurodyta:

„(5) priėmus būtiniausias taisykles bus suderinta valstybėse narėse taikoma įšaldymo ir konfiskavimo tvarka ir taip bus padėta sustiprinti tarpusavio pasitikėjimą bei palengvinti bendradarbiavimą tarpvalstybiniu mastu;

<…>

(15) jeigu yra priimtas galutinis apkaltinamasis nuosprendis dėl nusikalstamos veikos, turėtų būti galima konfiskuoti nusikaltimo priemones ir pajamas iš nusikaltimų arba turtą, kurio vertė atitinka tokių nusikaltimo priemonių ar pajamų vertę. Toks galutinis apkaltinamasis nuosprendis taip pat gali būti priimtas pritaikius *in absentia* procedūrą. Jeigu remiantis galutiniu apkaltinamuoju nuosprendžiu konfiskavimo atlikti negalima, tam tikromis aplinkybėmis vis dėlto turėtų būti galima konfiskuoti nusikaltimo priemones ir pajamas, bent jau įtariamojo arba kaltinamojo ligos ar slapstymosi atvejais. Vis dėlto tokiais ligos ar slapstymosi atvejais *in absentia* procedūros buvimas valstybėse narėse būtų pakankamas šiai pareigai įvykdyti. Įtariamojo ar kaltinamojo slapstymosi atveju valstybės narės turėtų imtis visų pagrįstų priemonių ir gali reikalauti, kad atitinkamas asmuo būtų pakviestas dalyvauti konfiskavimo procese arba būtų apie jį informuotas;

(16) šios direktyvos tikslais liga turėtų būti suprantama kaip įtariamojo ar kaltinamojo negalėjimas ilgesnį laikotarpį dalyvauti baudžiamajame procese, dėl kurio procesas negali būti tęsiamas normaliomis sąlygomis. Gali būti reikalaujama, kad įtariamieji ar kaltinamieji įrodytų, kad serga, pavyzdžiui, pateikdami medicinos pažymą, į kurią teismas turėtų turėti galimybę neatsižvelgti, jeigu, jo manymu, ji yra nepatenkinama. Neturėtų būti daromas poveikis to asmens teisei teismo proceso metu būti atstovaujamam teisininko [advokato];

<…>

(21) išplėstinį konfiskavimą turėtų būti galima taikyti tuomet, kai teismas yra įsitikinęs, jog atitinkamas turtas yra įgytas iš nusikalstamos veikos. Tai nereiškia, kad turi būti nustatyta, kad minėtas turtas yra įgytas iš nusikalstamos veikos. Valstybės narės gali numatyti, kad galėtų užtekti, pavyzdžiui, to, jog teismas, įvertinęs tikimybę, mano arba pagrįstai daro prielaidą, kad žymiai labiau tikėtina, jog minėtas turtas įgytas iš nusikalstamos veikos, o ne iš kitos veik[l]os. Tokiomis aplinkybėmis teismas turi atsižvelgti į konkrečias bylos aplinkybes, įskaitant faktus ir turimus įrodymus, kuriais remiantis galėtų būti priimtas sprendimas dėl išplėstinio konfiskavimo. Tai, kad asmens turtas yra neproporcingas jo teisėtoms pajamoms, galėtų būti vienu iš faktų, kuriais grindžiama teismo išvada, kad turtas įgytas iš nusikalstamos veikos. Valstybės narės taip pat galėtų nustatyti reikalavimą dėl tam tikro laikotarpio, per kurį galėtų būti laikoma, kad turtas yra įgytas iš nusikalstamos veikos;

(22) šioje direktyvoje nustatomos būtiniausios taisyklės. Tai nekliudo valstybėms narėms savo nacionalinės teisės aktais suteikti platesnės apimties įgaliojimus, be kita ko, pavyzdžiui, susijusius su jų įrodinėjimo taisyklėmis“.

5 Šios direktyvos 1 straipsnyje numatyta:

„1. Šia direktyva nustatomos būtiniausios taisyklės, reglamentuojančios turto įšaldymą, siekiant jį prireikus vėliau konfiskuoti, ir turto konfiskavimą baudžiamosiose bylose.

2. Šia direktyva nedaromas poveikis procedūroms, kurias valstybės narės gali naudoti atitinkamam turtui konfiskuoti.“

6 Minėtos direktyvos 2 straipsnyje nustatyta:

„Šioje direktyvoje vartojamų terminų apibrėžtys:

1) pajamos – bet kokia iš nusikalstamos veikos tiesiogiai ar netiesiogiai gauta ekonominė nauda; jas gali sudaryti bet kokios formos turtas ir jos apima visas vėliau reinvestuotas ar transformuotas tiesiogines pajamas ir materialinę naudą;

2) turtas – bet kokios rūšies materialus arba nematerialus, kilnojamasis arba nekilnojamasis turtas ir teisiniai dokumentai ar raštai, patvirtinantys nuosavybės teisę arba teisę į tokį turtą;

3) nusikaltimo priemonės – bet koks turtas, kuris bet kokiu būdu visas arba iš dalies panaudotas arba kurį planuota panaudoti nusikalstamos veikos arba nusikalstamų veikų padarymui;

4) konfiskavimas – dėl nusikalstamos veikos teismo paskirtas galutinis turto paėmimas;

<…>

6) nusikalstama veika – veika, kurios atžvilgiu taikomas bet kuris iš 3 straipsnyje išvardytų dokumentų.“

7 Tos pačios direktyvos 4 straipsnyje „Konfiskavimas“ nurodyta:

„1. Valstybės narės imasi reikiamų priemonių, kad būtų užtikrinta galimybė visiškai arba iš dalies konfiskuoti nusikaltimo priemones ir pajamas arba turtą, kurio vertė atitinka tokias nusikaltimo priemones arba pajamas, jeigu yra priimtas galutinis apkaltinamais nuosprendis dėl nusikalstamos veikos, kuris taip pat gali būti priimtas pritaikius *in absentia* procedūrą.

2. Jeigu konfiskavimas pagal 1 dalį neįmanomas, bent jau tais atvejais, kai jis neįmanomas dėl įtariamojo arba kaltinamojo ligos arba slapstymosi, valstybės narės imasi reikiamų priemonių, kad būtų užtikrinta galimybė konfiskuoti nusikaltimo priemones ir pajamas tais atvejais, kai baudžiamasis procesas pradėtas dėl nusikalstamos veikos, kuri gali tiesiogiai arba netiesiogiai duoti ekonominės naudos, ir pagal tą procesą būtų buvę galima priimti apkaltinamąjį nuosprendį, jeigu įtariamasis arba kaltinamasis būtų galėjęs dalyvauti procese.“

8 Direktyvos 2014/42 5 straipsnio „Išplėstas konfiskavimas“ 1 dalyje numatyta:

„Valstybės narės imasi reikiamų priemonių, kad būtų užtikrinta galimybė visiškai ar iš dalies konfiskuoti turtą, priklausantį dėl nusikalstamos veikos nuteistam asmeniui ir galintį tiesiogiai ar netiesiogiai duoti ekonominės naudos, kai teismas, remdamasis bylos aplinkybėmis, įskaitant konkrečius faktus ir turimus įrodymus, pavyzdžiui, tai, kad turto vertė yra neproporcinga nuteistojo teisėtoms pajamoms, yra įsitikinęs, jog tas turtas įgytas iš nusikalstamos veikos.“

9 Šios direktyvos 6 straipsnio „Konfiskavimas iš trečiųjų asmenų“ 1 dalyje nustatyta:

„Valstybės narės imasi reikiamų priemonių, kad būtų sudaryta galimybė konfiskuoti pajamas arba kitą turtą, kurio vertė atitinka tokias pajamas, kuriuos įtariamasis arba kaltinamasis tiesiogiai arba netiesiogiai perdavė tretiesiems asmenims arba kuriuos tretieji asmenys įsigijo iš įtariamojo arba kaltinamojo, bent tuo atveju, jei, remiantis konkrečiais faktais ir aplinkybėmis, įskaitant tai, kad perleista ar įgyta neatlygintinai arba už gerokai žemesnę nei rinkos kainą, tie tretieji asmenys žinojo arba turėjo žinoti, kad perdavimo arba įsigijimo tikslas buvo išvengti konfiskavimo.“

10 Minėtos direktyvos 8 straipsnio 1 ir 8 dalyse nurodyta:

„1. Valstybės narės imasi reikiamų priemonių, kad būtų užtikrinta, kad, siekiant išsaugoti asmenų, kuriems daro poveikį šioje direktyvoje numatytos priemonės, teises, jie turėtų teisę į veiksmingą teisinę gynybą ir teisingą bylos nagrinėjimą.

<…>

8. 5 straipsnyje nurodytame procese atitinkamam asmeniui suteikiama veiksminga galimybė užginčyti bylos aplinkybes, įskaitant konkrečius faktus ir turimus įrodymus, kuriais remiantis atitinkamas turtas laikomas iš nusikalstamos veikos įgytu turtu.“

11 Tos pačios direktyvos 14 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„[Pamatinio sprendimo 2005/212] 1 straipsnio pirmos keturios įtraukos bei 3 straipsnis pakeičiami šia direktyva valstybėms narėms, kurioms ši direktyva yra privaloma <…>“

Reglamentas (ES) 2018/1805

12 2018 m. lapkričio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2018/1805 dėl nutarimų įšaldyti ir nutarimų konfiskuoti turtą tarpusavio pripažinimo (OL L 303, 2018, p. 1) 13 konstatuojamoji dalis suformuluota taip:

„Šis reglamentas turėtų būti taikomas visiems nutarimams įšaldyti ir visiems nutarimams konfiskuoti, priimtiems vykstant procesams baudžiamosiose bylose. Procesas baudžiamosiose bylose yra autonominė Sąjungos teisės sąvoka, išaiškinta Europos Sąjungos Teisingumo Teismo, nepaisant Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikos. Taigi ši sąvoka apima visų rūšių nutarimus įšaldyti ir nutarimus konfiskuoti, priimtus įvykus procesui, susijusiam su nusikalstama veika – ne tik nutarimus, kuriems taikoma [Direktyva 2014/42]. Ji taip pat apima ir kitų rūšių nutarimus, kurie priimami nesant galutinio apkaltinamojo nuosprendžio. <…>“

Latvijos teisė

13 *Latvijas Republikas Satversme* (Latvijos Respublikos Konstitucija; toliau – Latvijos Konstitucija) 92 straipsnio pirmame ir antrame sakiniuose numatyta:

„[K]iekvienas asmuo gali ginti savo teises ir teisėtus interesus nešališkame teisme. Kiekvienas asmuo laikomas nekaltu tol, kol jo kaltė neįrodyta pagal įstatymą.“

14 Pagrindinės bylos faktinėms aplinkybėms taikytinos redakcijos 2005 m. balandžio 21 d. *Kriminālprocesa likums* (Baudžiamojo proceso įstatymas) (*Latvijas Vēstnesi*s, 2005, Nr. 74; toliau – Baudžiamojo proceso įstatymas) 124 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad baudžiamosiose bylose ir bylose dėl neteisėtai įgyto turto įrodymai, susiję su neteisėta turto kilme, laikomi patvirtintais, jeigu pateikiant įrodymus yra pagrindo manyti, kad tikrai tikėtina, jog turtas yra nusikalstamos, o ne teisėtos kilmės.

15 Šio įstatymo 125 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad turtas, kuris buvo pinigų plovimo objektas, laikomas įgytu neteisėtai, jei baudžiamajame procese dalyvaujantis asmuo negali pateikti patikimo paaiškinimo dėl šio turto teisėtos kilmės ir jei visi įrodymai leidžia už procesą atsakingam asmeniui daryti prielaidą, kad tikrai tikėtina, jog šio turto kilmė yra neteisėta.

16 Minėto įstatymo 126 straipsnio 3^1 dalyje įtvirtinta:

„Jeigu baudžiamajame procese dalyvaujantis asmuo teigia, kad turtas negali būti laikomas įgytu neteisėtai, jis turi įrodyti šio turto kilmės teisėtumą. Jei per nustatytą terminą nepateikiama patikimos informacijos apie turto kilmės teisėtumą, jam nesuteikiama galimybė gauti žalos, padarytos dėl to turto naudojimo baudžiamajame procese apribojimų, atlyginimą“.

17 To paties įstatymo 626 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Tyrėjas, gavęs tyrimui vadovaujančio prokuroro sutikimą, arba prokuroras, siekdami greitai išspręsti baudžiamojo proceso ikiteisminio tyrimo metu iškeltus turtinius klausimus, proceso ekonomiškumo sumetimais gali nuo baudžiamosios bylos atskirti medžiagą, susijusią su neteisėtai įgytu turtu, ir pradėti baudžiamąjį persekiojimą, jeigu yra įvykdytos šios sąlygos:

1) visi įrodymai leidžia manyti, kad paimtas ar areštuotas turtas buvo įgytas neteisėtai arba susijęs su nusikalstama veika;

2) dėl objektyvių priežasčių artimiausioje ateityje (per pagrįstą laikotarpį) baudžiamosios bylos nagrinėjimas teisme yra neįmanomas arba dėl to gali būti patirta nepagrįstai didelių išlaidų.“

18 Baudžiamojo proceso įstatymo 627 straipsnio 1–5 dalyse nustatyta:

„(1) Šio įstatymo 626 straipsnyje nurodytomis sąlygomis už procesą atsakingas asmuo priima sprendimą pradėti baudžiamąjį persekiojimą dėl neteisėto turto įgijimo ir perduoti teismui informaciją apie neteisėtai įgytą turtą.

(2) Už procesą atsakingas asmuo savo sprendime nurodo:

1) informaciją apie faktines aplinkybes, pagal kurias galima nustatyti ryšį tarp turto ir nusikalstamos veikos arba neteisėtos turto kilmės, taip pat apie duomenis, kurie buvo atskirti nuo tiriamos baudžiamosios bylos dėl neteisėto turto įsigijimo;

2) asmenis, susijusius su turtu;

3) priemones, kurias jis siūlo dėl neteisėtai įgyto turto;

4) jei reikia, nukentėjusįjį.

(3) Sprendimas ir prie jo pridėti dokumentai perduodami *rajona (pilsētas) tiesa* [(apylinkės (miesto) teismas)].

(4) Bylos dėl neteisėtai įgyto turto medžiagai taikomas tyrimo slaptumo principas ir su ja gali susipažinti už procesą atsakingas asmuo, prokuroras ir bylą nagrinėjantis teismas. Šio įstatymo 628 straipsnyje nurodyti asmenys gali susipažinti su bylos medžiaga, gavę už procesą atsakingo asmens leidimą; tas asmuo nustato ir atskleidžiamos medžiagos apimtį.

(5) Už procesą atsakingo asmens sprendimas atmesti prašymą leisti susipažinti su bylos medžiaga gali būti skundžiamas *rajona (pilsētas) tiesa* [(apylinkės (miesto) teismas)], kuris turi priimti sprendimą byloje dėl neteisėtai įgyto turto. Teismas nusprendžia patenkinti arba atmesti visą skundą ar jo dalį. Šis teismo sprendimas neskundžiamas. Tam, kad teismas galėtų nuspręsti, ar dėl susipažinimo su bylos medžiaga būtų pažeistos pagrindinės asmenų teisės, viešasis interesas ar pakenkta baudžiamojo proceso tikslo įgyvendinimui, jis gali prašyti baudžiamosios bylos medžiagos ir su ja susipažinti.“

19 Šio įstatymo 628 straipsnyje nurodyta:

„Už procesą atsakingas asmuo nedelsdamas perduoda šio įstatymo 627 straipsnyje nurodyto sprendimo kopiją įtariamajam arba kaltinamajam ir asmeniui, kurio turtas buvo paimtas arba areštuotas, jeigu šiems asmenims yra iškelta atitinkama baudžiamoji byla, arba kitam asmeniui, kuriam priklauso nuosavybės teisė į atitinkamą turtą <…>.“

20 2021 m. spalio 7 d. įstatymu (*Latvijas Vēstnesis*, Nr. 202) nuo 2021 m. lapkričio 2 d. iš Baudžiamojo proceso įstatymo 628 straipsnio buvo išbraukti žodžiai „įtariamajam arba kaltinamajam ir“.

21 Baudžiamojo proceso įstatymo 630 straipsnyje nustatyta:

„(1) Nagrinėdamas įrodymus, susijusius su neteisėtai įgytu turtu, teismas nusprendžia:

1) ar turtas buvo įgytas neteisėtai arba yra susijęs su nusikalstama veika;

2) ar yra informacijos apie turto savininką arba teisėtą valdytoją;

3) ar asmuo turi teisėtą teisę į turtą;

4) dėl priemonių, susijusių su neteisėtai įgytu turtu.

(2) Jeigu teismas konstatuoja, kad nebuvo nustatyta ryšio tarp turto ir nusikalstamos veikos arba turtas nėra neteisėtos kilmės, jis priima sprendimą, kuriuo nutraukiamas procesas dėl neteisėto turto įgijimo.“

22 Baudžiamojo proceso įstatymo 631 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad „teismo sprendimas per 10 dienų gali būti apskųstas *apgabaltiesa* (apygardos teismas)“, o jo 3 dalyje nustatyta, kad „išnagrinėjęs skundą teismas gali panaikinti *rajona (pilsētas) tiesa* [(apylinkės (miesto) teismas)] sprendimą ir priimti šio įstatymo 630 straipsnyje nurodytą sprendimą“, o šis sprendimas „neskundžiamas“.

Pagrindinės bylos ir prejudiciniai klausimai

Byla C-767/22

23 2019 ir 2020 m. pradėtose baudžiamosiose bylose buvo areštuotos *1Dream*, DS, DL, VS ir JG priklausančios lėšos, finansinės priemonės ir nekilnojamasis turtas, visų pirma dėl didelio masto nusikalstamu būdu gautų pajamų plovimo.

24 Pateikiant prašymą priimti prejudicinį sprendimą visos šios baudžiamosios bylos vis dar buvo ikiteisminio tyrimo stadijoje.

25 Nuo 2021 m. kovo 12 d. iki 2022 m. vasario 21 d. už tas bylas atsakingas asmuo pradėjo procesus dėl neteisėtai įgyto turto, susijusius su šiomis lėšomis, finansinėmis priemonėmis ir nekilnojamuoju turtu. Šiuo tikslu jis perdavė tų bylų medžiagą kompetentingiems teismams.

26 Konkrečiai dėl *1Dream* priklausančių lėšų 2021 m. spalio 7 d. *Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģija* (Rygos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyrius, Latvija) nusprendė, kad *1Dream* lėšos buvo įgytos neteisėtai. Todėl šis teismas nurodė jas konfiskuoti ir pervesti į valstybės biudžetą. Bylų dėl DS, DL, VS ir JG turto nagrinėjimas buvo sustabdytas.

27 Remdamiesi Baudžiamojo proceso įstatymo 627 straipsnio 4 dalimi, *1Dream*, DS, DL, VS ir JS šiuose procesuose dėl neteisėtai įgyto turto paprašė už procesą atsakingo asmens leisti susipažinti su bylos medžiaga. Kadangi šis atsakingas asmuo tik iš dalies patenkino jų prašymus, jie apskundė jo sprendimus.

28 Manydami, kad dėl Baudžiamojo proceso įstatymo 627 straipsnio 4 ir 5 dalyse nustatytos tvarkos jie atsiduria nepalankioje padėtyje, palyginti su už procesą atsakingu asmeniu, *1Dream*, DS, DL, VS ir JG pateikė *Latvijas Republikas Satversmes tiesa* (Konstitucinis Teismas, Latvija), kuris yra prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, konstitucinius skundus dėl šių nuostatų ir nurodė, kad minėtos nuostatos neatitinka Latvijos Konstitucijos 92 straipsnio pirmame sakinyje, siejamame su Pamatiniu sprendimu 2005/212 ir Direktyva 2014/42, įtvirtintos teisės į teisingą bylos nagrinėjimą.

29 Nagrinėjant šiuos skundus prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kilo klausimas, pirma, ar Pamatinis sprendimas 2005/212 ir Direktyva 2014/42 taikytini Baudžiamojo proceso įstatymo 626 straipsnio 1 dalyje numatytam procesui dėl neteisėtai įgyto turto.

30 Šiuo klausimu šis teismas patikslino, kad nusikalstamos veikos, už kurias persekiojama vykstančiame baudžiamajame procese, kuris yra atskiras procesas nuo proceso dėl neteisėtai įgyto turto, yra tarp nurodytųjų Pamatinio sprendimo 2005/212 2 straipsnio 1 dalyje ir Direktyvos 2014/42 3 straipsnyje.

31 Šis teismas taip pat priminė, kad, skirtingai nei bylose, dėl kurių buvo priimti 2020 m. kovo 19 d. Sprendimas *„Agro In 2001“* (C-234/18, EU:C:2020:221) ir 2021 m. spalio 28 d. Sprendimas *Komisija za protivodeystvie na koruptsiyata i za otnemane na nezakonno pridobitoto imushtestvo* (C-319/19, EU:C:2021:883), procesui dėl neteisėtai įgyto turto taikomos baudžiamojo proceso taisyklės.

32 Be to, prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kilo klausimas, ar Direktyvos 2014/42 4 straipsnio 2 dalis apima turto konfiskavimą tais atvejais, kai apkaltinamojo nuosprendžio neįmanoma priimti dėl kitų priežasčių nei įtariamojo arba kaltinamojo liga ir slapstymasis.

33 Šis teismas patikslina, kad procesu dėl neteisėtai įgyto turto siekiama užtikrinti, kad per ikiteisminį tyrimą iškelti klausimai, susiję su teisėta turto kilme ar jo ryšiu su nusikalstama veika, bus išspręsti greitai, veiksmingai ir ekonomiškai. Neteisėtą turto įgijimą teismas konstatuoja prieš nustatant nusikalstamos veikos buvimą arba iki apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo. Be to, toks konstatavimas nereiškia vienos ar kelių nusikalstamų veikų nustatymo.

34 Taigi procesas dėl neteisėtai įgyto turto pradedamas už procesą atsakingo asmens sprendimu, nuo baudžiamosios bylos atskiriant įrodymus, susijusius su turtu, dėl kurio pradėtas procesas dėl neteisėtai įgyto turto, jeigu tas atsakingas asmuo mano, kad, pirma, visi įrodymai leidžia daryti prielaidą, jog šis turtas buvo įgytas neteisėtai arba susijęs su nusikalstama veika, ir, antra, kad dėl objektyvių priežasčių artimiausioje ateityje (per pagrįstą laikotarpį) baudžiamosios bylos nagrinėjimas teisme yra neįmanomas arba dėl to gali būti patirta nepagrįstai didelių išlaidų.

35 Tokiomis aplinkybėmis atsakingas asmuo gali nuspręsti perduoti bylą teismui, kuris tuomet nustato tik tai, ar turtas buvo įgytas neteisėtai arba ar yra susijęs su nusikalstama veika. Bylą nagrinėjančiam teismui priėmus sprendimą šiuo klausimu, laikoma, kad jis galutinai išspręstas ir nebenagrinėjamas baudžiamojoje byloje, per kurią buvo pradėtas procesas dėl neteisėtai įgyto turto.

36 Jeigu Pamatinis sprendimas 2005/212 arba Direktyva 2014/42 taikytini šioje byloje, prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, antra, dėl asmens, kurio turtui taikomas procesas dėl neteisėtai įgyto turto, teisės susipažinti su bylos medžiaga apimties ir prireikus dėl galimybės prireikus palikti galioti nuostatų, kaip jis mano, nesuderinamų su Sąjungos teise, pasekmes.

37 Šiomis aplinkybėmis *Latvijas Republikas Satversmes tiesa* (Konstitucinis Teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos nacionalinis teismas priima sprendimą dėl nusikalstamu būdu įgyto turto konfiskavimo, užbaigęs nuo pagrindinės baudžiamosios bylos atskirtą procesą dėl tokio nusikalstamu būdu įgyto turto, prieš konstatuodamas, kad įvykdyta nusikalstama veika, ir prieš pripažindamas asmenį kaltu dėl jos įvykdymo, ir kuriuose numatytas konfiskavimas, grindžiamas iš baudžiamosios bylos išskirta medžiaga, patenka į Direktyvos 2014/42, būtent jos 4 straipsnio, ir Pamatinio sprendimo 2005/212, būtent jo 2 straipsnio, taikymo sritį?

2. Jei į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, ar nuostatos, kuriomis reglamentuojama galimybė susipažinti su bylos medžiaga, vykdant procesą dėl nusikalstamu būdu įgyto turto, gali būti laikomos suderinamomis su Chartijos 47 straipsnyje ir Direktyvos 2014/42 8 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta teise į teisingą bylos nagrinėjimą?

3. Ar Sąjungos teisės viršenybės principas turi būti aiškinamas taip: jam prieštarauja valstybės narės Konstitucinio Teismo, nagrinėjančio konstitucinį skundą dėl nacionalinės teisės akto, kuris pripažintas nesuderinamu su Sąjungos teise, sprendimas taikyti teisinio saugumo principą ir šio teisės akto teisines pasekmes palikti jo galiojimo laikotarpiu?“

Byla C-49/23

38 AZ priklausantis nekilnojamasis turtas ir *1Dream*, *Produktech Engineering*, *BBP* ir *Polaris Consulting* priklausančios lėšos buvo areštuotos 2012–2020 m. iškėlus baudžiamąsias bylas dėl didelio masto nusikalstamu būdu gautų pajamų plovimo.

39 Pateikiant prašymą priimti prejudicinį sprendimą visos šios baudžiamosios bylos vis dar buvo ikiteisminio tyrimo stadijoje.

40 2021 m. balandžio 9 d.–birželio 8 d. už tas bylas atsakingas asmuo pradėjo procesus dėl neteisėtai įgyto turto, susijusius su šiuo nekilnojamuoju turtu ir lėšomis. Šiuo tikslu jis perdavė tų bylų medžiagą kompetentingiems teismams.

41 Dėl AZ priklausančio nekilnojamojo turto ir *1Dream*, *Produktech Engineering* ir BBP priklausančių lėšų šie teismai nusprendė, kad jie nebuvo įgyti neteisėtai, ir tuos procesus nutraukė. Kalbant apie *Polaris Consulting* priklausančias lėšas, kompetentingas teismas nusprendė, kad dalis jų buvo įgyta neteisėtai. Šis teismas tą dalį konfiskavo valstybės naudai ir nutraukė bylą dėl likusios turto dalies.

42 Gavęs skundus dėl šių sprendimų *Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģija* (Rygos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyrius) 2021 m. liepos 22 d.–spalio 19 d. laikotarpiu priėmė sprendimus, kuriuose pripažino, kad visas pagrindinėje byloje nagrinėjamas nekilnojamasis turtas ir lėšos, įskaitant dar nekonfiskuotą *Polaris Consulting* turtą, buvo įgyti neteisėtai. Todėl šis turtas buvo konfiskuotas ir lėšos pervestos į valstybės biudžetą.

43 Kadangi pagal Baudžiamojo proceso įstatymo 631 straipsnio 3 dalį *Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģija* (Rygos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyrius) sprendimai neskundžiami, AZ, *1Dream*, *Produktech Engineering*, *BBP* ir *Polaris Consulting* pateikė *Latvijas Republikas Satversmes tiesa* (Konstitucinis Teismas), kuris yra prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, konstitucinius skundus; juos motyvavo tuo, kad nuostatos, neleidžiančios pateikti tokio apeliacinio skundo, neatitinka teisės į teisingą bylos nagrinėjimą, kuri įtvirtinta Latvijos Konstitucijos 92 straipsnio pirmame sakinyje, siejamame su Pamatiniu sprendimu 2005/212 ir Direktyva 2014/42.

44 Nagrinėjant šiuos skundus prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui visų pirma kilo klausimų, kaip jie apibendrinti šio sprendimo 29–35 punktuose, dėl Pamatinio sprendimo 2005/212 ir Direktyvos 2014/42 taikymo.

45 Jeigu Pamatinis sprendimas 2005/212 arba Direktyva 2014/42 būtų pripažinti taikytinais šioje byloje, prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad reikėtų, antra, nustatyti, ar pagal Chartijos 47 straipsnį ir minėtos direktyvos 8 straipsnio 6 dalį reikalaujama užtikrinti teisę apskųsti pirmą kartą apeliacinėje instancijoje priimtą nutarimą konfiskuoti ir prireikus apsvarstyti galimybę palikti galioti nuostatų, kaip jis mano, nesuderinamų su Sąjungos teise, pasekmes.

46 Šiomis aplinkybėmis *Latvijas Republikas Satversmes tiesa* (Konstitucinis Teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos nacionalinis teismas priima sprendimą dėl nusikalstamu būdu įgyto turto konfiskavimo, užbaigęs nuo pagrindinės baudžiamosios bylos atskirtą procesą dėl tokio nusikalstamu būdu įgyto turto, prieš konstatuodamas, kad įvykdyta nusikalstama veika, ir prieš pripažindamas asmenį kaltu dėl jos įvykdymo, ir kuriuose numatytas konfiskavimas, grindžiamas iš baudžiamosios bylos išskirta medžiaga, patenka į Direktyvos 2014/42, būtent jos 4 straipsnio, ir Pamatinio sprendimo 2005/212, būtent jo 2 straipsnio, taikymo sritį?

2. Jei atsakymas į pirmąjį klausimą būtų teigiamas, ar „nutarimu konfiskuoti“, kaip jis suprantamas pagal Direktyvą 2014/42, konkrečiai kalbant – jos 8 straipsnio 6 dalies antrą sakinį, turi būti laikomas ne tik teismo sprendimas, kuriuo turtas pripažintas nusikalstamu būdu įgytu ir konfiskuojamas, bet ir teismo sprendimas, kuriuo nutrauktas procesas dėl nusikalstamu būdu įgyto turto?

3. Jei atsakymas į antrąjį klausimą būtų neigiamas, ar teisės aktai, kuriuose nenumatyta su turtu susijusio asmens teisė apskųsti nutarimą konfiskuoti, yra suderinami su Chartijos 47 straipsniu ir Direktyvos 2014/42 8 straipsnio 6 dalies antru sakiniu?

4. Ar Sąjungos teisės viršenybės principas turi būti aiškinamas taip: jam prieštarauja valstybės narės Konstitucinio Teismo, nagrinėjančio konstitucinį skundą dėl nacionalinės teisės akto, kuris pripažintas nesuderinamu su Sąjungos teise, sprendimas taikyti teisinio saugumo principą ir šio teisės akto teisines pasekmes palikti galioti iki tos dienos, kurią Konstitucinis Teismas savo nutarime nustatė kaip ginčijamos nuostatos galiojimo pabaigos datą?“

Byla C-161/23

47 Lėšos ir nekilnojamasis turtas, priklausantys VL, ZS, *Lireva Investments*, VI ir FORTRESS FINANCE, buvo areštuoti iškėlus baudžiamąsias bylas dėl didelio masto nusikalstamu būdu gautų pajamų plovimo.

48 Pateikiant prašymą priimti prejudicinį sprendimą visos šios baudžiamosios bylos vis dar buvo ikiteisminio tyrimo stadijoje.

49 Vėliau už tas bylas atsakingas asmuo pradėjo procesus dėl neteisėtai įgyto turto, susijusius su šiomis lėšomis ir nekilnojamuoju turtu. Šiuo tikslu jis perdavė tų bylų medžiagą kompetentingiems teismams.

50 Vykstant šiam procesui VL, ZS, *Lireva Investments*, VI ir FORTRESS FINANCE šiam atsakingam asmeniui arba bylą nagrinėjusiems teismams pateikė informacijos apie savo turto kilmės teisėtumą. Galutiniais sprendimais, priimtais visose bylose dėl neteisėtai įgyto turto, minėti teismai konstatavo, kad pagrindinėse bylose nagrinėjamos lėšos ir nekilnojamasis turtas buvo įgyti neteisėtai. Todėl šios lėšos ir nekilnojamasis turtas buvo konfiskuoti ir pervesti į valstybės biudžetą.

51 Manydami, kad Baudžiamojo proceso įstatymo 124 straipsnio 6 dalyje, 125 straipsnio 3 dalyje ir 126 straipsnio 3^1 dalyje nustatyta įrodinėjimo tvarka neužtikrina procesinio lygiateisiškumo šiame procese ir pažeidžia nekaltumo prezumpcijos principą, VL, ZS, *Lireva Investments*, VI et FORTRESS FINANCE dėl šios tvarkos pateikė *Latvijas Republikas Satversmes tiesa* (Konstitucinis Teismas), kuris yra prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, konstitucinius skundus ir nurodė, kad ši tvarka nesuderinama su teise į teisingą bylos nagrinėjimą ir nekaltumo prezumpcija, įtvirtinta Latvijos Konstitucijos 92 straipsnio pirmame ir antrame sakiniuose, siejamuose su Pamatiniu sprendimu 2005/212 ir Direktyva 2014/42.

52 Nagrinėjant šiuos skundus prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui visų pirma kilo klausimų, kaip jie apibendrinti šio sprendimo 29–35 punktuose, dėl Pamatinio sprendimo 2005/212 ir Direktyvos 2014/42 taikymo.

53 Jeigu Pamatinis sprendimas 2005/212 arba Direktyva 2014/42 būtų pripažinti taikytinais šioje byloje, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad, antra, reikėtų nustatyti, ar neteisėtai įgyto turto procesui taikoma įrodinėjimo tvarka atitinka Chartijos 47 ir 48 straipsniuose įtvirtintas teises ir šios direktyvos 8 straipsnio 1 dalyje numatytas teises, ir prireikus – apsvarstyti galimybę palikti galioti nuostatų, kaip jis mano, nesuderinamų su Sąjungos teise, pasekmes.

54 Šiomis aplinkybėmis *Latvijas Republikas Satversmes tiesa* (Konstitucinis Teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos nacionalinis teismas priima sprendimą dėl nusikalstamu būdu įgyto turto konfiskavimo, užbaigęs nuo pagrindinės baudžiamosios bylos atskirtą procesą dėl tokio nusikalstamu būdu įgyto turto, prieš konstatuodamas, kad įvykdyta nusikalstama veika, ir prieš pripažindamas asmenį kaltu dėl jos įvykdymo, ir kuriuose numatytas konfiskavimas, grindžiamas iš baudžiamosios bylos išskirta medžiaga, patenka į Direktyvos 2014/42, būtent jos 4 straipsnio, ir Pamatinio sprendimo 2005/212, būtent jo 2 straipsnio, taikymo sritį?

2. Jei į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, ar nuostatos, kuriomis reglamentuojama galimybė susipažinti su bylos medžiaga, vykdant procesą dėl nusikalstamu būdu įgyto turto, gali būti laikomos suderinamomis su Chartijos 47 ir 48 straipsniuose ir Direktyvos 2014/42 8 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta teise į teisingą bylos nagrinėjimą?

3. Ar Sąjungos teisės viršenybės principas turi būti aiškinamas taip: jam prieštarauja valstybės narės Konstitucinio Teismo, nagrinėjančio konstitucinį skundą dėl nacionalinės teisės akto, kuris pripažintas nesuderinamu su Sąjungos teise, sprendimas taikyti teisinio saugumo principą ir šio teisės akto teisines pasekmes palikti jo galiojimo laikotarpiu?“

55 Atsižvelgiant į tai, kad bylos C-767/22, C-49/23 ir C-161/23 panašios, jas reikia sujungti, kad būtų priimtas vienas sprendimas.

Faktinės aplinkybės, susiklosčiusios po to, kai buvo pateikti prašymai priimti prejudicinį sprendimą

56 Pateikus prašymus priimti prejudicinį sprendimą, VL kreipėsi į juos pateikusį nacionalinį teismą su prašymu patikslinti arba papildyti Teisingumo Teismui užduotus prejudicinius klausimus, atsižvelgiant į tai, kad baudžiamoji byla, iš kurios buvo išskirtas procesas dėl jo turto konfiskavimo, buvo nutraukta nenustačius jo kaltės.

57 2024 m. rugpjūčio 30 d. sprendimu, kuris Teisingumo Teismo kanceliarijai buvo perduotas 2024 m. rugsėjo 9 d., prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas atmetė šį prašymą. Jis priminė, kad jau nurodė Teisingumo Teismui, kad procesas dėl neteisėtai įgyto turto yra savarankiškas ir atskiras nuo baudžiamosios bylos ir kad pirmasis nepriklauso nuo antrosios baigties. Taigi šiame sprendime nurodyta, kad Teisingumo Teismas buvo informuotas, kad procesas dėl neteisėtai įgyto turto gali baigtis konfiskavimu, nors baudžiamoji byla vėliau gali būti nutraukta dėl įrodymų trūkumo. Galiausiai minėtame sprendime prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat pažymėjo, kad VL nurodytos aplinkybės negali būti laikomos naujomis.

Dėl prašymo atnaujinti žodinę proceso dalį

58 2024 m. rugpjūčio 26 d. ir rugsėjo 4 d. Teisingumo Teismo kanceliarijai pateiktais dokumentais JG ir VL paprašė atnaujinti žodinę proceso dalį.

59 Grįsdami savo prašymus JG ir VL teigia, kad generalinio advokato išvada susijusi su klausimais, kurie nebuvo aptarti Teisingumo Teisme ir kurie gali daryti didelę įtaką sprendimui, kurį Teisingumo Teismas turi priimti šiose bylose.

60 JG remiasi, pirma, tam tikromis šioje išvadoje nurodytomis aplinkybėmis aiškinant Direktyvos 2014/42 8 straipsnio 6 dalies antrą sakinį, dėl kurių suinteresuotieji asmenys nepateikė nuomonės. Antra, JG pažymi, kad šios nuostatos aiškinimas taip pat gali turėti įtakos 2024 m. balandžio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2024/1260 dėl turto susigrąžinimo ir konfiskavimo (OL L, 2024/1260) aiškinimui. Ši direktyva priimta vėliau nei vyko posėdis, todėl yra nauja aplinkybė.

61 VL nurodo, kad jam iškelta baudžiamoji byla buvo nutraukta nenustačius jo kaltės. VL teigia, kad reikėtų aptarti, kokių teisinių pasekmių sukelia tai, kad baudžiamoji byla dėl nusikalstamą veiką padariusio asmens gali būti nutraukta, nors turtą konfiskuoti jau nurodyta vykstant procesui dėl neteisėtai įgyto turto, pradėtam per minėtą baudžiamąją bylą.

62 Šiuo klausimu pažymėtina, kad pagal Procedūros reglamento 83 straipsnį Teisingumo Teismas, išklausęs generalinį advokatą, gali bet kada nutarti pradėti arba atnaujinti žodinę proceso dalį, be kita ko, jeigu mano, kad jam nepateikta pakankamai informacijos, arba jeigu pasibaigus šiai proceso daliai šalis nurodė naują aplinkybę, galinčią daryti lemiamą įtaką Teisingumo Teismo sprendimui, arba jeigu byla turi būti nagrinėjama remiantis argumentu, kuris dar nebuvo aptartas.

63 Taip pat reikia priminti, kad Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statute ir Procedūros reglamente suinteresuotiesiems asmenims nenumatyta galimybė pateikti atsiliepimų į generalinio advokato išvadą (2023 m. sausio 31 d. Sprendimo *Puig Gordi ir kt.*, C-158/21, EU:C:2023:57, 37 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

64 Be to, pagal SESV 252 straipsnio antrą pastraipą generalinis advokatas viešame posėdyje visiškai nešališkai ir nepriklausomai teikia motyvuotą išvadą dėl bylų, kuriose pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statutą jis privalo dalyvauti. Teisingumo Teismo nesaisto nei ši išvada, nei ją pagrindžiantys generalinio advokato motyvai. Todėl šalies nesutikimas su generalinio advokato išvada, nepaisant to, kokie klausimai joje nagrinėjami, savaime negali būti motyvas, pateisinantis žodinės proceso dalies atnaujinimą (2023 m. sausio 31 d. Sprendimo *Puig Gordi ir kt.*, C-158/21, EU:C:2023:57, 38 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

65 Nagrinėjamu atveju pirmiausia reikia pažymėti, kad aplinkybės, kuriomis JG rėmėsi grįsdamas savo prašymą atnaujinti žodinę proceso dalį, nėra argumentai, kurie nebuvo aptarti Teisingumo Teisme ir kuriais remiantis turi būti priimtas sprendimas šiose bylose. Per šioms byloms bendrą teismo posėdį, kuriame dalyvavo JG, suinteresuotieji asmenys galėjo nurodyti teisines aplinkybes, kurios, kaip jie mano, yra reikšmingos, kad Teisingumo Teismas galėtų atsakyti į prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimus, įskaitant klausimą dėl Direktyvos 2014/42 8 straipsnio 6 dalies antro sakinio išaiškinimo. Konkrečiau kalbant, dėl šios nuostatos Teisingumo Teismas pateikė klausimą, į kurį šių suinteresuotųjų asmenų buvo paprašyta atsakyti per tą posėdį. Antra, dėl JG argumento, grindžiamo Direktyva 2024/1260, pirmiausia reikia pažymėti, kad ši direktyva nebuvo nurodyta prašymuose priimti prejudicinį

sprendimą. Be to, pagal jos 33 straipsnį šios direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę terminas yra 2026 m. lapkričio 23 d., todėl nacionalinis teismas prireikus turėtų kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu, susijusiu būtent su šia direktyva ir galimu jos nuostatų reikšmingumu.

66 Dėl VL nurodytų aplinkybių reikia pažymėti, kad, kaip nurodo prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, jau pateikiant prašymą priimti prejudicinį sprendimą byloje C-161/23 buvo informuota apie tai, kad baudžiamoji byla, iškelta nusikalstama veika įtariamiems asmenims, gali būti tęsiama vykstant procesui dėl neteisėtai įgyto turto ir užbaigta ją nutraukiant ir nenuteisus atitinkamo asmens, nors su šiuo turtu susijęs procesas, gali baigtis konfiskavimu. Vadinasi, suinteresuotieji asmenys turėjo galimybę pareikšti savo nuomonę šiuo klausimu.

67 Galiausiai Teisingumo Teismas mano, kad turi visą būtiną informaciją sprendimui priimti.

68 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, išklausęs generalinį advokatą, Teisingumo Teismas mano, kad nereikia atnaujinti žodinės proceso dalies.

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo bylose C-767/22, C-49/23 ir C-161/23

69 Visų pirma primintina, kad, remiantis suformuota jurisprudencija, nacionaliniams teismams ir Teisingumo Teismui bendradarbiaujant, kaip numatyta SESV 267 straipsnyje, Teisingumo Teismas turi pateikti nacionaliniam teismui naudingą atsakymą, kuris leistų priimti sprendimą jo nagrinėjamoje byloje. Tam tikrais atvejais Teisingumo Teismas turi iš visos nacionalinio teismo pateiktos informacijos, be kita ko, iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvuojamosios dalies, atrinkti aiškintinus Sąjungos teisės klausimus, atsižvelgdamas į bylos dalyką, ir performuluoti prejudicinius klausimus (2024 m. liepos 29 d. Sprendimo *CU ir ND (Socialinė parama – Netiesioginė diskriminacija)*, C-112/22 ir C-223/22, EU:C:2024:636, 30 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

70 Šiuo klausimu iš prašymų priimti prejudicinį sprendimą matyti, jog pagrindinėse bylose nagrinėjamos nacionalinės teisės nuostatos patenka į nacionalinių baudžiamojo proceso taisyklių sritį ir jose numatyta, kad tuo atveju, kai asmeniui iškeliama baudžiamoji byla dėl nusikalstamos veikos, tačiau paaiškėja, kad dėl objektyvių priežasčių artimiausioje ateityje bylos nagrinėjimas teisme yra neįmanomas arba dėl to gali būti patirta nepagrįstai didelių išlaidų, yra numatyta galimybė pradėti baudžiamąjį persekiojimą dėl neteisėto turto įgijimo, kuris gali baigtis turto konfiskavimu. Pagal šias teisės nuostatas, kompetentingas teismas gali priimti sprendimą konfiskuoti turtą, jeigu paaiškėja, jog šis turtas buvo įgytas neteisėtai arba susijęs su nusikalstama veika. Vis dėlto šio proceso tikslas nėra nustatyti nusikalstamos veikos, dėl kurios pradėtas baudžiamasis persekiojimas, ir jis yra atskiras nuo baudžiamąją bylą nagrinėjančio teismo atliekamo šios nusikalstamos veikos nustatymo.

71 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, reikia konstatuoti, kad pirmaisiais klausimais bylose C-767/22, C-49/23 ir C-161/23, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar Pamatinis sprendimas 2005/212 ir Direktyva 2014/42 turi būti aiškinami taip, kad į šių aktų taikymo sritį patenka nacionalinės teisės aktai, kuriuose numatyta galimybė nagrinėjant baudžiamąją bylą, skirtą patikrinti, ar asmuo padarė nusikalstamą veiką, pradėti procesą dėl neteisėtai įgyto turto konfiskavimo remiantis baudžiamosios bylos

medžiagoje esančia informacija, kai šis konfiskavimo procesas nėra susijęs su tokios nusikalstamos veikos konstatavimu, ir kai nėra jokių priežasčių, susijusių su šio asmens liga ar slapstymusi, kurios jam trukdytų atvykti į teismą.

72 Šiuo klausimu reikia priminti, kad Pamatinis sprendimas 2005/212 ir Direktyva 2014/42, kuri pagal jos 14 straipsnio 1 dalį iš dalies pakeičia šio pamatinio sprendimo nuostatas, yra aktai, priimti teisminio bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose srityje (šiuo klausimu žr. 2020 m. kovo 19 d. Sprendimo *„Agro In 2001“*, C-234/18, EU:C:2020:221, 52 ir 53 punktus ir 2021 m. spalio 28 d. Sprendimo *Komisia za protivodeystvie na koruptsiyata i za otnemane na nezakonno pridobitoto imushtestvo*, C-319/19, EU:C:2021:883, 32 ir 33 punktus).

73 Šie aktai įpareigoja valstybes nares nustatyti bendras būtiniausias taisykles, reglamentuojančias nusikaltimo priemonių ir pajamų iš nusikaltimų konfiskavimą, be kita ko, siekiant palengvinti baudžiamosiose bylose priimtų teismo sprendimų dėl konfiskavimo tarpusavio pripažinimą (šiuo klausimu žr. 2020 m. kovo 19 d. Sprendimo *„Agro In 2001“*, C-234/18, EU:C:2020:221, 56 punktą ir 2021 m. spalio 28 d. Sprendimo *Komisia za protivodeystvie na koruptsiyata i za otnemane na nezakonno pridobitoto imushtestvo*, C-319/19, EU:C:2021:883, 36 punktą).

74 Šiuo tikslu pagal Pamatinio sprendimo 2005/212 2 straipsnio 1 dalį ir Direktyvos 2014/42 4–6 straipsnius reikalaujama, kad valstybės narės numatytų tokį konfiskavimą tam tikrais atvejais (pagal analogiją žr. 2021 m. spalio 21 d. Sprendimo *Okrazhna prokuratura – Varna*, C-845/19 ir C-863/19, EU:C:2021:864, 48 punktą).

75 Svarbu pažymėti, kad šie atvejai, kaip matyti iš ankstesniame šio sprendimo punkte nurodytų nuostatų formuluočių, suponuoja sąsajos tarp konfiskavimo ir nusikalstamos veikos buvimą. Šiuo klausimu „konfiskavimo“ sąvoka šios direktyvos 2 straipsnio 4 dalyje apibrėžta kaip „dėl nusikalstamos veikos teismo paskirtas galutinis turto paėmimas“.

76 Taigi Pamatinis sprendimas 2005/212 ir Direktyva 2014/42 taikomi tik minėtais atvejais. Be to, tokį šios direktyvos taikymo srities apibrėžimą patvirtina Reglamento 2018/1805 13 konstatuojamoji dalis, iš kurios matyti, kad, skirtingai nuo šio reglamento, nutarimai, kuriems taikoma Direktyva 2014/42, neapima visų nutarimų konfiskuoti, priimtų pasibaigus procesui, susijusiam su nusikalstama veika.

77 Šiomis aplinkybėmis reikia priminti, kad, pirma, pagal Direktyvos 2014/42 1 straipsnio 1 dalį, siejamą su jo 5 ir 22 konstatuojamosiomis dalimis, ja nustatomos būtiniausios taisyklės, reglamentuojančios, be kita ko, turto konfiskavimą baudžiamosiose bylose.

78 Antra, Teisingumo Teismas yra nusprendęs, jog Pamatiniame sprendime 2005/212 ir Direktyvoje 2014/42 nustatytos būtiniausios taisyklės netaikomos nacionalinės teisės aktams, susijusiems su nusikaltimo priemonių ir pajamų, gautų iš nusikalstamos veikos, konfiskavimu, kurį valstybės narės teismas nurodė taikyti vykstant procesui, nesusijusiam su vienos ar kelių nusikalstamų veikų konstatavimu, ar po jo (šiuo klausimu žr. 2020 m. kovo 19 d. Sprendimo *„Agro In 2001“*, C-234/18, EU:C:2020:221, 57 ir 62 punktus; 2021 m. spalio 28 d. Sprendimo *Komisia za protivodeystvie na koruptsiyata i za otnemane na nezakonno pridobitoto imushtestvo*, C-319/19, EU:C:2021:883, 37, 39 ir 41 punktus ir 2023 m. kovo 9 d. Sprendimo *Otdel „Mitnichesko razsledvane i razuznavane“*, C-752/21, EU:C:2023:179, 40 punktą).

79 Taigi į šių teisės aktų taikymo sritį nepatenka nacionalinė procesas, kuriuo, nors ir pradėtu remiantis informacija, kad asmuo kaltinamas padaręs tam tikras nusikalstamas veikas, siekiama tik nustatyti, ar turtas buvo įgytas neteisėtai, ir kuris vykdomas neatsižvelgiant į galimą baudžiamąją bylą prieš asmenį, įtariamą padarius nusikalstamas veikas, ir į tokios bylos baigtį, visų pirma galimą tokio asmens nuteisimą (šiuo klausimu žr. 2020 m. kovo 19 d. Sprendimo *„Agro In 2001“*, C-234/18, EU:C:2020:221, 60 punktą ir 2021 m. spalio 28 d. Sprendimo *Komisia za protivodeystvie na koruptsiyata i za otnemane na nezakonno pridobitoto imushtestvo*, C-319/19, EU:C:2021:883, 38 punktą).

80 Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad negali būti laikoma, jos Pamatinis sprendimas 2005/212 arba Direktyva 2014/42 reglamentuoja procesą, kuriuo, nors ir numatytu nacionalinėse baudžiamojo proceso normose, siekiama tik nustatyti, ar turtas buvo įgytas neteisėtai, remiantis iš bylos, susijusios su vienos ar kelių šiuose aktuose nurodytų nusikalstamų veikų nustatymu, išskirta bylos medžiaga, nesuteikiant teismui, į kurį kreiptasi dėl konfiskavimo proceso, teisės konstatuoti tokios nusikalstamos veikos buvimo ir kai tai nebuvo konstatuota byloje, susijusioje su vienos ar kelių nusikalstamų veikų nustatymo.

81 Iš tiesų, pirma, nors aplinkybė, kad konfiskavimo procesą reglamentuoja nacionalinės baudžiamojo proceso taisyklės, gali būti požymis, kad egzistuoja būtinas ryšys tarp konfiskavimo proceso ir nusikalstamos veikos konstatavimo, vien tai savaime nėra lemiama, kad būtų galima pripažinti, jog toks konfiskavimo procesas patenka į Pamatinio sprendimo 2005/212 arba Direktyvos 2014/42 taikymo sritį.

82 Antra, šios direktyvos 4 straipsnio 2 dalis nepaneigia to, kad į Pamatinio sprendimo 2005/212 ir Direktyvos 2014/42 taikymo sritį nepatenka konfiskavimo procesas, skirtas tik nustatyti, ar turtas įgytas neteisėtai, kai bylą nagrinėjantis teismas neturi teisės konstatuoti nusikalstamos veikos buvimo ir prieš tai nenustačius tokios veikos.

83 Šiuo klausimu šioje nuostatoje nurodyta, kad jeigu konfiskavimas pagal Direktyvos 2014/42 4 straipsnio 1 dalį neįmanomas, bent jau tais atvejais, kai taip yra dėl įtariamojo arba kaltinamojo ligos arba slapstymosi, valstybės narės imasi reikiamų priemonių, kad būtų užtikrinta galimybė konfiskuoti nusikaltimo priemones ir pajamas tais atvejais, kai baudžiamasis procesas pradėtas dėl nusikalstamos veikos, kuri gali tiesiogiai arba netiesiogiai duoti ekonominės naudos, ir pagal tą procesą būtų buvę galima priimti apkaltinamąjį nuosprendį, jeigu įtariamasis arba kaltinamasis būtų galėjęs dalyvauti procese.

84 Kaip generalinis advokatas nurodė savo išvados 27 punkte, atvejai, kai pagal Direktyvos 2014/42 4 straipsnio 2 dalį valstybės narės įpareigojamos patvirtinti priemones, leidžiančias konfiskavimą, yra apibrėžti kaip priešingi numatytiesiems šios direktyvos 4 straipsnio 1 dalyje.

85 Iš tiesų pastaroji nuostata susijusi su įtariamajam ar kaltinamajam priklausančių priemonių ir pajamų arba turto, kurių vertė atitinka šių priemonių ar pajamų vertę ir kurie buvo panaudoti nusikalstamai veikai, už kurią įtariamasis ar kaltinamasis buvo galutinai nuteistas, arba kurie gauti iš tokios nusikalstamos veikos, konfiskavimu (šiuo klausimu žr. 2021 m. spalio 21 d. Sprendimo *Okrazhna prokuratura – Varna*, C-845/19 ir C-863/19, EU:C:2021:864, 55 punktą ir 2022 m. gegužės 12 d. Sprendimo *RR ir JG (Trečiosios šalies turto įšaldymas)*, C-505/20, EU:C:2022:376, 50 punktą).

86 Tačiau, kaip matyti iš Direktyvos 2014/42 15 konstatuojamosios dalies, jos 4 straipsnio 2 dalyje numatytas atvejis, kai toks apkaltinamasis nuosprendis neįmanomas dėl įtariamojo ar kaltinamojo neatvykimo į teismą tam tikromis aplinkybėmis, bent jau šio įtariamojo ar kaltinamojo ligos ir slapstymosi atveju, tačiau kai baudžiamasis procesas pradėtas dėl nusikalstamos veikos, kuri gali tiesiogiai ar netiesiogiai duoti ekonominės naudos, ir kai minėtas procesas būtų galėjęs baigtis priimant apkaltinamąjį nuosprendį, jeigu įtariamasis arba kaltinamasis būtų galėjęs dalyvauti procese.

87 Darytina išvada, kad nors Direktyvos 2014/42 4 straipsnio 2 dalyje numatytas konfiskavimas taikomas „priemonėms“ ir „pajamoms“, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 2 straipsnio 1 ir 3 punktus, net neatsižvelgiant į nusikalstamą veiką padariusio asmens nuteisimą, būtina, kad konfiskavimą skiriantis teismas galėtų įvertinti šios nusikalstamos veikos buvimą.

88 Taigi Direktyvos 2014/42 4 straipsnio 2 dalis neapima tokio proceso, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje, kurį taikant galima greitai įvykdyti konfiskavimą, bet kurio tikslas nėra nustatyti nusikalstamos veikos buvimą.

89 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pirmuosius klausimus bylose C-767/22, C-49/23 ir C-161/23 reikia atsakyti: Pamatinis sprendimas 2005/212 ir Direktyva 2014/42 turi būti aiškinami taip, kad į šių aktų taikymo sritį nepatenka nacionalinės teisės aktai, kuriuose numatyta galimybė nagrinėjant baudžiamąją bylą, skirtą patikrinti, ar asmuo padarė nusikalstamą veiką, pradėti procesą dėl neteisėtai įgyto turto konfiskavimo remiantis baudžiamosios bylos medžiagoje esančia informacija, kai šis konfiskavimo procesas nėra susijęs su tokios nusikalstamos veikos konstatavimu, ir kai nėra jokių priežasčių, susijusių su šio asmens liga ar slapstymusi, kurios jam sudarytų kliūčių atvykti į teismą.

Dėl antrųjų ir trečiųjų klausimų bylose C-767/22, C-49/23 ir C-161/23 bei ketvirtojo klausimo byloje C-49/23

90 Atsižvelgiant į atsakymą, pateiktą į pirmuosius klausimus bylose C-767/22, C-49/23 ir C-161/23, nereikia atsakyti į kitus šių bylų klausimus, kurie buvo pateikti Teisingumo Teismui tuo atveju, jei į pirmuosius klausimus būtų atsakyta teigiamai, nedarant poveikio prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo išvadai dėl galimo 2012 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2012/13/ES dėl teisės į informaciją baudžiamajame procese (OL L 142, 2012, p. 1) arba 2016 m. kovo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2016/343 dėl tam tikrų nekaltumo prezumpcijos ir teisės dalyvauti nagrinėjant baudžiamąją bylą teisme aspektų užtikrinimo (OL L 65, 2016, p. 1) taikymo pagrindinėms byloms.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

91 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendžia:

1. Sujungti bylas C-767/22, C-49/23 ir C-161/23, kad būtų bendrai priimtas sprendimas.

2. 2005 m. vasario 24 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2005/212/TVR dėl nusikalstamu būdu įgytų lėšų, nusikaltimo priemonių ir turto konfiskavimo ir 2014 m. balandžio 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/42/ES dėl nusikaltimų priemonių ir pajamų iš nusikaltimų įšaldymo ir konfiskavimo Europos Sąjungoje

turi būti aiškinami taip:

į šių aktų taikymo sritį nepatenka nacionalinės teisės aktai, kuriuose numatyta galimybė nagrinėjant baudžiamąją bylą, skirtą patikrinti, ar asmuo padarė nusikalstamą veiką, pradėti procesą dėl neteisėtai įgyto turto konfiskavimo remiantis baudžiamosios bylos medžiagoje esančia informacija, kai šis konfiskavimo procesas nėra susijęs su tokios nusikalstamos veikos konstatavimu ir kai nėra jokių priežasčių, susijusių su šio asmens liga ar slapstymusi, kurios jam sudarytų kliūčių atvykti į teismą.

Parašai.